

példák a Hyper-book és a Hyper-lib, amelyeket a cikk részletesen is bemutat.

A *Hyper-book* projekt a brit Strathclyde Egyetem és a spanyol CEC JRC-Ispra közös programja. Egyik érdekes sajátossága, hogy a „hyper-book builder” számítógépi programmal az SGML dokumentumokat automatikusan hiperkönyvekké, azaz a nyomtatott könyvet szimuláló dokumentumokká lehet alakítani. A hiperkönyv a következő műveleteket teszi lehetővé:

- böngészés (hierarchikusan, lineárisan és hipertext-leágazásokkal);

- keresés (a hagyományos könyvben megszokott index- és tartalomjegyzék-keresésen kívül szabadszöveges is lehet);

- személyesítés (jegyzet-készítés, könyvjelzők elhelyezése);

- nyomtatás (az elégtelen képfelbontás miatt még mindig fárasztó a képernyőről való folyamatos olvasás).

A Hyper-lib – a hiperkönyv alapelve szerint – a fizikai könyvtárat kísérli meg elektronikus, háromdimenziós környezetben utánozni, szobákkal, polcokkal, és referenz-szolgálattal. A hagyományos könyvtárhoz szokott olvasó itt teljesen otthon érezheti magát. A könyvtár előcsarnokába belépve három ajtó áll előtte: a könyvtáros szobája (itt vagy egy élő könyvtárossal lehet beszélgetni, pl. telekonferencia útján, vagy egy, a szakkönyvtárost helyettesítő szakértő rendszerhez lehet fordulni), a katalógusszoba (betűrendes és hierarchikus tárgyi katalógusok egyaránt használhatók) és az olvasóterem, ahol a kikeresett dokumentumok teljes szövege hozzáférhető.

(Novák István)

Lásd még 7, 37

KAPCSOLÓDÓ TERÜLETEK

Kiadói tevékenység

96/108

BOLES, Dietrich: Elektronisches Publizieren: Autorensysteme und Arbeitsumgebungen für Autoren = Nachr.Dok. 46.Jg. 1995. 5.no. 273-282.p. Bibliogr. 42 tétel.

Res. angol nyelven

Elektronikus publikálás: szerzői rendszerek és munkakörnyezet a szerzők számára

Multimédia; Publikálás -tudományos kiadványoké; Számítógép-hálózat

Az információk elektronikus publikálásának számos előnye van a hagyományos publikálással szemben. A publikálási folyamat időben és gazdasági szempontból ésszerűbbé válik, ezenkívül a szöveges és grafikus információk mellett más típusú információk, valamint különböző interaktív megoldások is használhatók. A publikálási folyamat résztvevőit mindez arra kényszeríti, hogy megváltoztassák munkamódszereiket. A szerzőknek például át kell állniuk mind koncepcionális (az információk előkészítése és prezentálása terén), mind műszaki szempontból (az új médiák kezeléséhez speciális szoftvereszközök szükségesek, meg kell oldani pl. a szinkronizálás és adattömörítés kérdéseit).

Maga a publikálási folyamat hagyományosan három fázisból áll: előállításból (a szerző előkészíti és dokumentum formájában rendelkezésre bocsátja az információkat); terjesztésből (a dokumentumok eljutnak az olvasóhoz, e fázis résztvevői a kiadók, lektorok, online szolgáltatók); és befogadásból. Az elektronikus publiká-

lást kétféle csoportba szokták sorolni, aszerint, hogy a számítógépes eszközöket mely fázisban veszik igénybe:

- online publikálásnak nevezik, amikor mindhárom fázisban,
- offline publikálásnak, amikor a terjesztés nem elektronikus úton (pl. diszketten vagy CD-ROM-on) is folyhat.

Az elektronikus dokumentumokban a szöveg és a grafikán kívül más típusú információk is helyet kapnak. Különböző interaktív megoldások beépítésével az elektronikus dokumentumok megjelennek az információs hálózatokban is, továbbá adatbázisokat és ismeretbázisokat is tartalmazhatnak. Ezért használják gyakran az elektronikus dokumentumok szinonimájaként az interaktív multimédia megnevezést is. (A hipertext/hipermédia rendszerek az interaktív multimédia alkalmazások egy részterületét képviselik.) Az interaktív multimédia dokumentumok létrehozásának fázisai: 1. a külső megjelenés meghatározása (pl. egy grafika helye a képernyőn), 2. strukturálás (az információegységek – objektumok – kapcsolatainak meghatározása), 3. tesztelés, 4. összekapcsolás, 5. kódgenerálás (szöveges programnyelvre), 6. végül a kódok lefordítása futtatható programmá (ez az elektronikus dokumentum).

Az elemi információegységek előállításához a következő eszközök használatosak: szöveg- és grafikaszerkesztők, animációs eszközök, audio- és videofeldolgozási szerkesztők, adatbáziskezelők. Az ezeket tartalmazó „integrált” eszközöket szerzői rendszereknek nevezik; számos ilyen jelent meg az utóbbi években a piacon. A grafikus-interaktív segédeszközök alkalmazása, más néven a vizuális programozási technika segítségével a szerzők egyáltalán nem kerülnek szembe műszaki problémákkal, teljesen az információk előkészítésének és az interfész kialakításának szentelhetik idejüket.

Az offline publikálásra használt szerzői rendszereknek három típusa ismeretes:

1. *Keret-alapú rendszerek* (pl. *HyperCard, ToolBook*). Ezekkel az elemi információegységek egy képernyőnyi felületen (ez a keret) kerülnek elrendezésre, közvetlen utasítások vagy menük alkalmazásával. A bemutatás sorrendje navigálással befolyásolható. Legjobban a statikus hipermédia dokumentumokhoz használhatók.

2. *Idősorrend-alapú rendszerek* (pl. *MacroMind Director, Action*). Az elemi információegy-

ségek egy időtengelyen helyezkednek el, amely rögzíti a bemutatás időbeli lefolyását. Navigálásnál az időben történik ugrás. Az információegységek elrendezésének módszere azonos az előző megoldással. Dinamikus interaktív multimédia show-khoz jól alkalmazhatók.

3. *Folyamatábra alapú rendszerek* (pl. *Authorware Professional*). Ezek hierarchikus struktúrára épülnek. A funkcionálisan összefüggő információegységek egy komplex információs objektumban összefoghatók és külső diagramban ábrázolhatók (ott ikonként jelennek meg). Különösen interaktív oktatóprogramok létrehozására alkalmasak. A másik két rendszerrel ellentétben e megoldásnál lehetőség van a nem időbeli kapcsolatok ábrázolására és a határozatlan időre létrehozott információs objektumok kezelésére.

Az online publikálásra használt szerzői rendszerek esetében az elektronikus dokumentumokat számítógéppel hozzák létre és a számítógépes hálózaton juttatják el a használónak (pl. e-postán), ill. bocsátják lehívható formában rendelkezésre (ftp, WWW útján).

Online publikálásra legtöbbször a World Wide Webet használják, amely osztott hipertext/hipermédia rendszer. A WWW-vel akkor dolgozhat egy szerző, ha bizonyos szoftvereszközökkel, ún. WWW-kliensekkel, más néven böngészőkkel (pl. Mosaic, Netscape) rendelkezik. Ahhoz, hogy dokumentuma megjelenhessen egy WWW-szerveren, HTML formátumban kell lennie. Ezt háromféleképpen tudja a szerző előállítani: 1. ASCII formátumú szöveghez kézzel hozzáfűzi a HTML hívójeleit, 2. asztali kiadványszerkesztővel írja a szöveget és HTML-konverterrel átalakítja, 3. közvetlenül HTML-szerkesztőt használ (ezeket WWW szerzői rendszereknek is szokták nevezni; a kereskedelemben és a hálózatokon nyilvános szoftverként beszerezhetők).

Ideális esetben egy HTML szerkesztő programnak a következőket kellene „tudnia” (jelenleg még nincs ilyen rendszer forgalomban):

- HTML-hívójeleket szövegekhez rendelni,
- hipertext-kapcsolatokat létrehozni,
- ASCII vagy nyomtatásikép-formátumban szerkeszteni,
- képeket, audio- és videofelvételeket beépíteni,
- a hipergráf struktúráját ábrázolni és szerkeszteni,
- a HTML szintaxisát ellenőrizni,

- egy szöveget egyszerre több szerző rendelkezésére bocsátani,
- a hiperlink-címeket automatikusan ellenőrizni és javítani.

(Hegyközi Ilona)

96/109

ZIJLSTRA, Jaco: The University Licensing Program (TULIP): Electronic journals in materials science = Microcomp.Inf.Manage. 12.vol. 1995. 1/2.no. 99-111.p.

TULIP: együttműködési projekt anyagismeret-tudományi folyóiratok hálózati terjesztésére

Együttműködés -nemzetközi; Elektronikus folyóirat; Publikálás -tudományos kiadványoké; Számítógép-hálózat

A TULIP (The University Licensing Program) az Elsevier Science kiadónak 9 amerikai egyetemmel folytatott kísérlete, amely 1993 januárjától 1995 végéig tartott. Lényege, hogy a kiadó 43 folyóiratának tartalmát (szöveget és képet egyaránt) elektronikus adathordozón eljuttatták az egyetemekre, ahol azt a helyi igényeknek megfelelően hasznosították.

A program főbb célkitűzései: tisztázni a cikkek számítógépes hálózaton történő terjesztésének lehetőségeit (az egyetemen belüli használatól az Internet révén történő hozzáférésig), összehasonlítani a cikkek továbbításának formáit, a visszakeresési lehetőségeket, prototípusok alkalmazása útján alternatív előfizetési, árazási, forgalmazási módokat kipróbálni, és megérteni összefüggésüket az egyetemen belüli struktúrákkal, továbbá tanulmányozni, hogy hogyan reagálnak az olvasók az egyes továbbítási módokra.

Az anyagtudományokra azért esett a választás, mert a fizika és a műszaki tudományok mindegyik részvevő egyetemnek az erősségei, ezen a területen a számítástechnikai kultúra tekintetében vegyes a használók összetétele, magas az ugyanazon kiadó publikációira történő hivatkozások aránya, s emellett az Elsevier a terület számos magfolyóiratának a kiadója.

A kísérlet keretében a folyóiratok oldalairól digitalizálóval (scanner) TIFF-formátumú, 300-600

dpi felbontású grafikus fájlokat készítettek, s a cikkek kulcsfontosságú részeiből strukturált ASCII-szöveget állítottak elő (ez tartalmazta a bibliográfiai leírást és a referátumot is), emellett a keresések céljára a teljes szövegről optikai karakterolvasóval (OCR) ASCII-fájl is készült. A szerkesztési technika változásával ezek a folyóiratok SGML, PostScript, ill. PDF formátumban is hozzáférhetőek lesznek. A digitalizált oldalak kb. 1 MB terjedelműek (tömörítve 70-80 K), a „nyers” ASCII-változat 4 K/old., a cikk bibliográfiai adatai pedig 1,5 K méretűek. Egy-egy tipikus adatcsomag 500 cikkből, ill. 3500 oldalból áll, és 280 MB terjedelmű.

A kísérletben részt vevő egyetemek 28-43 folyóira fizettek elő (az elektronikus változatot ingyen, az előfizetett nyomtatott folyóirattal együtt kapták meg, de külön nem), viszont mind a kilencen megkapták a bibliográfiai adatokat. Az új fájlokat kötegelte üzem módban, ftp útján az Interneten keresztül juttatták el a könyvtárakba. A cikkek szövegéhez nem adtak keresőprogramot, az egyetemek maguk gondoskodtak a használatról (néhol pl. feltették a hálózati szerverre, néhol a keresések eredményét automatikusan ki lehetett nyomtatni, több helyen Mosaic interfészt fejlesztettek ki hozzá).

Az elektronikus dokumentumok használatát kérdőívvel, interjúkkal vizsgálták, több helyen a használat statisztikai paramétereit rögzítő alkalmazásokat is beépítettek a számítógépes rendszerbe. A kísérlet összegző jelentésének elkészítését 1996 tavaszára tervezték. A cikk közli a további információk elektronikus elérhetőségét, valamint a szolgáltatott 43 folyóirat jegyzékét.

(Mándy Gábor)

96/110

LEAVER, Ricky: The future of electronic publishing for book publishers within Britain = Aslib Proc. 47.vol. 1995. 7/8.no. 163-174.p. Bibliogr.

Az elektronikus könyvkiadás jövője Nagy-Britanniában

CD-ROM; Elektronikus publikáció; Felmérés [forma]; Könyvkiadás

Negyvenöt kiadó vett részt abban a kérdőíves felmérésben, amelyet interjú követett. En-

nek eredményeit és a téma szakirodalmát össze-sítve megállapítható, hogy kiadói ipar egyre kevésbé jövedelmező. A korábban 1500 feletti monográfia-eladási példányszámok átlag 500-ra csökkentek, míg a kiadással kapcsolatos költségek jelentős része nem csökkenthető. A nyereségért folyó verseny nő, egyre több kötet jelenik meg változatlan kereslet mellett.

Az elektronikus publikálás ezzel szemben több esélyt kínál. CD-k kiadása jóval olcsóbb, mint a nyomtatott könyveké, ráadásul a papír-fogyasztás csökkenésével az erdők károsítása is kisebb lesz.

A nyomtatott könyv ugyanakkor továbbra is népszerű és sok előnye van, ráadásul a fogyasztók is konzervatívak. Ha a kiadók szembe akarnak szállni ezzel a jelenséggel, akkor könnyen olvasható, hordozható hardverre van szükség. A billentyűzet és az egér mellett szükség volna interaktívabb és intuitívabb interfészre volna szükség. Ilyen célra megfelelnek a már létező, de továbbfejlesztendő beszédfelismerési rendszerek.

A PC és a TV alternatívájából a kiadók a PC-t választották, de a két hardver mostanában igen sokat közeledik egymáshoz, több gyártó is dolgozik a PC és a TV integrációján.

A szoftvernek „bombabiztosnak” és a könyv-olvasáshoz hasonlóan könnyűnek és intuitívnek kell lennie.

A keresést Boole-operátorokkal, statisztikai módszerekkel, hipertext-kapcsolatokkal kell segíteni. Az egér és a billentyűzet működésének igen gyorsan kell megjelennie a képernyőn. Ehhez már léteznek szoftverek.

Utánozni kell a böngészés, a szöveg-átfutás műveleteit, amihez többek között növelni kell a képernyőn látható szöveg mennyiségét. Lehetővé kell tenni a felhasználóknak, hogy maga is hozhasson létre dokumentumokat.

A költséges fejlesztés ellenére az elektronikus könyveknek olcsónak kell lenniük.

Az offline publikáláshoz a CD-ROM-ok tárolókapacitását növelni kell, főként a videók jobb befogadása végett. Az MPEG sűrítési szabvány és a nagy-sűrűségű CD-ROM ígéri mindezt. Egyre jobb a CD-ROM-ok műveleti sebessége is.

Az írható CD-k jó eszközt nyújthatnak a gyakrabban aktualizált kiadványok készítésére. Gond viszont a szabványosítás viszonylagos rendezetlensége.

Az egyéni felhasználók inkább megvásárolni fogják a CD-eket, míg testületek számára a használatnak megfelelő fizetési mechanizmusokra volna szükség.

A terjesztésben fontos szerepet játszhatnak az elektronikai cikkeket, lemezeket árusító üzletek, újságosok, szupermarketek. A raktárkészletek felhalmozása helyett ezekben a mesterlemezről a vásárló kívánsága szerint lehetne előállítani a szükséges CD-ROM-okat.

A CD-ROM kedvelt hordozó, mivel a vásárló tulajdonába kerül, és kiadása nem különbözik lényegesen a hagyományos könyvkiadástól.

A CD-ROM alternatívájaként szóba jöhet a PCMCIA-kártya, amely hitelkártya nagyságú és hordozható számítógépek adattárolójaként használják.

Az online publikálás legvalószínűbb médiuma az Internet. Az információ közvetlenül küldhető a fogyasztónak, ami szükségtelenné teszi offline terjesztőhálózat és raktárak fenntartását, továbbá csökkenti a szállítási költségeket.

Lehetséges az egyszerű előfizetés, továbbá a használatnak, sőt a minőségnek megfelelő fizetési mechanizmusok is szóba jöhetnek.

Egyes szolgáltatók inkább a kevésbé kaotikus és nagyobb sávszélességű kábeltévé csatornákat preferálhatják.

Az elektronikus publikálás fejlődését elősegítetik az üvegszál kábelek, az ISDN hálózatok és a műholdas adatsugárzás szerepének növekedése.

A könnyű másolhatóság és újracsomagolhatóság miatt a kiadóknak védeniük kell termékeiket: vagy rejtjelezéssel vagy a felhasználási feltételek jól látható helyen való deklarálásával. A nemcsak nyomtatott szövegekre épülő termékek esetén a szerzői jog megállapítása sem egyszerű.

Az elektronikus publikálás nagy beruházásokat igényel, speciálisan felkészült szakemberekre van szükség, ezért sok kiadó szívesen köt szövetséget más profilú cégekkel, főként szoftverházakkal.

Tömegpiacot jelentenek a lexikonok, enciklopédiák, olcsó árat és nagy eladási számokat a helyesírás-ellenőrzők, térképek. Vannak kis szakmai piacok is, mint pl. CD-ROM-ok katalógusainak készítése. A multimédia termékek nagy vevője lehet az oktatás. A szórakoztatás és a gyermekek számára készült termékek is ígéretesek. Az üzleti információ valós idejű (pl. valuta-

árfolyamok) és tartósabb (pl. céginformációk) típusa is piacot jelent.

Az elektronikus publikálás előtt álló egyik akadály a személyi számítógépek alacsony fokú elterjedtsége a háztartásokban. A hardver túl drága és nincsenek vonzó alkalmazások. A kiadók ugyanakkor nem sietnek ilyen alkalmazásokat kifejleszteni, amíg a piac nincs feltöltve hardverrel.

Sok kiadó nem tudja, nem lesz-e a CD-ROM csupán átmeneti technológia. A hardver ma sem teljesen kompatibilis. A PC-k és Macintoshok közötti különbséget például nem tüntette el a PowerPC.

A hagyományos könyvkiadók mellett a szoftverházak, a multimédia gyártók, a hardver gyártók, a TV-társaságok, a lemez és filmgyártók is szeretnék megvetni lábukat ezen a piacon.

(Koltay Tibor)

96/111

QUINN, Frank: A role for libraries in electronic publication = EJournal (elektronikus folyóirat). 4.vol. 1994. 2.no. 2-7.p.

A könyvtárak szerepe az elektronikus publikálásban

Elektronikus publikáció

A kereskedelmi szolgáltatók által kínált elektronikus publikációk nem eléggé vonzóak, mert korlátozzák a hozzáférést, a hagyományos könyvtári funkciók egy részét (pl. archiválás) a könyvtárakból a kiadókhoz viszik át és nem látják, hogy a jövőben olcsóbbak lennének.

A másik oldalon, a hálózaton gombamódrá szaporodó preprint-adatbázisok és házilagos elektronikus folyóiratok ingyenesek, de a stabilitás, a minőség kontrollja, a láthatóság és az elfogadottság hiányzik belőlük.

Meg is várhatnánk, hogyan alakul majd a jövő, ahogy a papíralapú folyóiratok kifejlődése is megtörtént, de a lassú fejlődéssel szemben most van könyvtári válság. Ráadásul előfordulhat, hogy az alternatív elektronikus publikációk a kiadói rendszer összeomlásához vezethetnek, mielőtt még valami megfelelő léphet a helyébe. A lassú evolúció ezen kívül nem elég hatékony, és egy sor tévutat hozna magával.

A jelenlegi publikációs rendszert az egyszerűség, hitelesség és tehetetlenség jellemzi. A tudósok viszonylag magas színvonalú írásokat nyújtanak be, hogy azok egy aránylag szigorú véleményezési és szerkesztési folyamaton essenek át. Ezt a fegyelmet elfogadják, mert úgy látják, mások is ezt teszik, mindnyájunk hasznára.

Egy kezeletlen átmenetben mindez elveszne, pedig a hitelességet és elfogadottságot át kellene mentenünk, és fenn kellene tartanunk a publikációk színvonalát.

Az alapötlet mindennek a megvalósítására: minden tudományos könyvtárnak ki kellene adnia tudományos elektronikus folyóiratokat. „Publikálás” alatt bírálói véleményezésen és szerkesztésen átesett cikkek hálózaton szabadon elérhető fájljainak állandó fenntartását kell értenünk. A publikálás magába foglalná a szerkesztési-szerkesztőségi mechanizmusok működtetését, de nem feltétlenül a szerkesztést, formázást stb.

Az elektronikus folyóiratok formáját – az elektronikus hordozót nem számítva – meg kellene tartani, a kísérletezést más műfajokra kellene korlátozni.

A könyvtáraknak azért kellene ebben kulcs szerepet kapniuk, mert a szerkesztőknek felelősnek kell lenniük valamilyen szervezetnél, a kiadók viszont nem fogják megtenni az ehhez szükséges lépéseket, ráadásul a folyóiratokat amúgy is a könyvtárak előfizetései tartják fenn, és ezek összege nem fog nőni, de az sem várható, hogy ezeket a pénzeket máshová csoportosítsák át.

A kulcskérdés a minőség. Ennek egyik fontos tényezője a szerkesztő hírneve. Hogy intézményi reputációja is legyen a folyóiratoknak, a minőség ellenőrzésében gyakorlatlan és az előfizetések változásából eredő visszacsatolást is nélkülöző könyvtárakat ismert szakértőkből álló „szerkesztőbizottságoknak” kellene támogatniuk. Mivel ezek nem vesznek részt közvetlenül a szerkesztésben, könnyebben verbuválhatók ide nagynevű szakemberek, mint a szerkesztői munkára.

Tanszékek is támogathatják egy-egy folyóirat kiadását, de itt vigyázni kell, hogy ne az adott tanszék „kirakata” váljék belőle. Szakmai társaságok pedig akkreditációs testületeket hozhatnak létre a folyóiratok minőségének ellenőrzésére.

Mindebben az egyetlen újdonság a szerkesztői megváltozott szervezeti hovatartozása.

Hangsúlyozni kell, hogy a színvonal a pontosságot, a megbízhatóságot és a kifejtés jó minőségét jelenti. A fontosság és érdekesség mellékes, mivel unalmas, de korrekt és jól megírt cikkek nem sérítik az irodalom integritását, és egyesek számára hasznosak is lehetnek. Ezenkívül az elektronikus folyóiratoknak is meg kellene őrizniük a folyóiratválaszték fontosság és szakodottság szerinti sokféleségét.

A könyvtárakban kiadásra kerülő elektronikus folyóiratoknál nincsen nyomtatási, postázási költség, elmaradnak az előfizetések nyilvántartásával kapcsolatos költségek és a kiadói profit sincsen jelen mint árnövelő tényező.

A „gépelési” költségeket a szerzőkre lehetne hárítani, és az előírt szabványos fájl-struktúra be nem tartásáért díjat számolhatnánk fel nekik.

A szerkesztők és lektorok jelentős része már ma is ingyen dolgozik.

Ugyanakkor új költségek is jelentkezhetnek. Így a szerkesztőbizottsági tagok útiköltségeit téríteni kellene.

Józan becslés szerint mindez a mai költségek 20%-át jelentené csupán.

Maradhatnának a jelenlegi kiadók is, ha komolyan megfontolnák, hogy elektronikus folyóiratokat a jelenlegi előfizetési ár mintegy 25%-áért és minimális korlátozással kínáljanak. Ellenkező esetben a kereskedelmi kiadói tevékenység összeomlásának folyamata nem állna meg, és bizonyos területeken bizonyosan tíz, néhány esetben öt éven belül bekövetkezne.

A könyvtári folyóiratkiadás költségeit a kiadó intézménynek kellene viselnie. A költségek áthárítása a felhasználókra ugyanazt az elutasítást eredményezné, ami ma a kereskedelmi elektronikus publikációkkal történik. Más tanszékekre és részlegekre sem háríthatók át ezek a költségek.

A szükséges pénz tehát nincs meg. Ugyanakkor a tudományos könyvtárak számára nem

újdonság e költségek megléte, és nem is idegen küldetésüktől. Az előfizetési díjknál a folyóiratkiadás drágább lenne egy-egy könyvtár számára, de a könyvtárak összessége 80%-os megtakarítást érhetne el.

A szerzői jog a kiadók profitját védi. A könyvtárak által kiadott folyóiratokban a szerzői jog a plágiumtól védené a szerzőket, és egyúttal megátolná őket a hozzáférés korlátozásában.

Az új rendszerre való felkészülés érdekében a könyvtárosoknak meg kellene tanulniuk, hogyan bánjanak az elektronikus folyóiratokkal, tudatniuk kell, hogy készek elektronikus folyóiratok kiadására a fenti elvek szerint, le kell mondaniuk előfizetéseket, hogy forrást teremtsenek a kiadáshoz, és minderről meg kell győzniük kollégáikat, a szakmát is.

A kereskedelmi kiadók kínálják ingyen marginális vagy nem kifizetődő folyóirataikat, és térjenek át a monográfiák kiadására, hiszen a könyvtárak eddig éppen könyvgyarapításukat áldozták fel a folyóirat-előfizetések érdekében.

Az intézmények vezetői serkentsék a könyvtárakat a részvételre. Az egyetemi kiadók adják át folyóirataikat a könyvtáraknak, és támogassák egyes előfizetések lemondását és nyújtsanak kiegészítő forrásokat az elektronikus folyóiratok kiadására.

A szerkesztők serkentsék kiadójukat az önkéntes részvételre. Vizsgálják meg annak lehetőségét, hogy ezentúl egy könyvtár számára dolgozzanak.

A kutatók komolyan fontolják meg, hogy munkáikat könyvtárak által kiadott elektronikus folyóiratokban jelentessék meg, de számoljanak a már fentebb kifejtett problémák meglétével.

(Koltay Tibor)

Lásd még 50, 84

Az ismertetett cikkek forrásai:

- ABI-Tech. - ABI-Technik (DE)
 Alexandria - Alexandria (GB)
 Am.Libr. - American Libraries (US)
 Ann.Libr.Sci.Doc. - Annals of Library Science and Documentation (IN)
 Aslib Proc. - Aslib Proceedings (GB)
 Assoc.El.Libr.Sup.Staff J. (elektronikus folyóirat) - Associates. The Electronic Library Support Staff Journal (US)
 Aust.Libr.J. - Australian Library Journal (AU)
 Bibl.Info - Bibliotheks-Info (DE)
 Biblioteka - Biblioteka (RU)
 Bibliotekarz - Bibliotekarz (PL)
 Bibliotekoved. - Bibliotekovedenie (RU)
 Bibliothek - Bibliothek (DE)
 Bibliotheksdienst - Bibliotheksdienst (DE)
 Boll.AIB. - Bolletino Associazione Italiana Biblioteche (IT)
 Bottom Line - The Bottom Line (GB)
 Buch Bibl. - Buch und Bibliothek (DE)
 Bull.Bibl.Fr. - Bulletin des Bibliothèques de France (FR)
 Cat.Classif.Q. - Cataloging and Classification Quarterly (US)
 Cienc.Inf. - Ciencia da informação (BR)
 Coll.Res.Libr. - College and Research Libraries (US)
 Coll.Res.Libr.News - College and Research Libraries News (US)
 Collect.Manage. - Collection Management (US)
 Čtenár - Čtenár (CS)
 Documentaliste - Documentaliste (FR)
 Educ.Inf. - Education for Information (I)
 EJournal (elektronikus folyóirat) - EJournal (US)
 El.Libr. - Electronic Libraries (I)
 Eur.Res.Libr.Coop. - European Research Libraries Cooperation (I)
 i'95 - i'95 (CZ)
 Int.Forum Inf.Doc. - International Forum on Information and Documentation (I)
 Int.Inf.Libr.Rev. - International Information and Library Review (I)
 Int.J.Inf.Libr.Res. - International Journal of Information and Library Research (I)
 Interlend.Doc.Supply. - Interlending and Document Supply (GB)
 J.Inf.Sci. - Journal of Information Science (GB)
 J.Interlibr.Loan.Doc.Del.Inf.Supply - Journal of Interlibrary Loan, Document Delivery and Information Supply (GB)
 Libr.Assoc.Rec. - Library Association Record (GB)
 Libr.Hi Tech - Library Hi Tech (US)
 Libr.Inf.Res.News - Library and Information Research News (GB)
 Libr.J. - Library Journal (US)
 Libr.Quart. - The Library Quarterly (US)
 Libr.Rev. - Library Review (GB)
 Man.Inf. - Managing Information (GB)
 Microcomp.Inf.Manage. - Microcomputers for Information Management (US)
 N.Z.Libr. - New Zealand Libraries (NZ)
 Nachr.Dok. - Nachrichten für Dokumentation (DE)
 Naučn.-Teh.Inf. - Naucnaâ-Tehničkaâ Informaciâ (RU)
 Naučn.Teh.Bibl. - Naučnye i Tehničeskie Biblioteki (RU)
 Nordinfo NYTT - Nordinfo NYTT (Sx)
 Norsk Tidsskrift Bibl.Forsk. - Norsk Tidsskrift for Bibliotek Forskning (NO)
 Online CDROM Rev. - Online and CDROM Review (GB)
 Poradnik Bibl. - Poradnik Bibliotekarza (PL)
 Program - Program (GB)
 Prz.Bibl. - Przegląd Biblioteczny (PL)
 Rev.Esp.Doc.Cient. - Reviste Espanola de Documentación Científica (ES)
 Sci.Tech.Libr. - Science and Technology Libraries (US)
 Ser.Libr. - The Serials Librarian (US)
 Signum - Signum (FI)
 Z.Bibliothekswes.Bibliogr. - Zentralblatt für Bibliothekswesen und Bibliographies (DE)